

कार्यकारी सारांश

रेती उत्खननाच्या पर्यावरणीय व्यवस्थापन आराखडयाचा मसुदा

जिल्हा – नागपूर, महाराष्ट्र राज्य

नागपूर जिल्हयातील प्रस्तावित २८ रेती घाटांच्या पर्यावरणीय
जनसुनावणीकरिता

प्रकल्प प्रवर्तक

जिल्हा खनिकर्म अधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय, नागपूर

पर्यावरण सल्लागार

Open Arch Design and Enviro Solutions LLP

NABET/EIA/2124/IA0081

openarchdesign@gmail.com

Contact no. :9004778386

१.० प्रस्तावना

मा. जिल्हाधिकारी नागपूर यांनी रेती/वाळू निर्गमीतीचे धोरण दि.०३.०९.२०१९ अनुसार २८ रेती घाट उत्खननासाठी प्रस्तावित केलेले असून जिल्हा खनिकर्म अधिकारी नागपूर यांना विविध अनुमती घेणेकरिता प्रकल्प प्रवर्तक म्हणून नेमलेले आहे.

सदर २८ रेती घाट तालुकास्तरावर मा. तहसीलदार यांच्या अध्यक्षतेखाली नेमलेल्या व भुवैद्यन्यायिक, म. प्र.नि.म. यांचे प्रतिनिधी, जलसंधारण विभागाचे प्रतिनिधी असलेल्या तालुका तांत्रिक समिती द्वारे ओपन कास्ट पध्दतीने घेले, पावडे यांच्या साहाय्याने उत्खनन करण्याचे प्रस्तावित केलेले आहे.

पर्यावरण अनुमतीसाठी प्रस्तावित २८ रेती घाटांची यादी खालील प्रमाणे आहे.

S. No.	Name of Sand Ghat	Name of Village	Taluka	Nearest Gut. No.	Name of River/ Stream	Dimension of sand Gat in Cum			Are of Sand Ghat in Ha	Sand Proposed for scoping in Brass	Width of approach road	Length of approach Road	No. of workers	No. of Tractors	No. of trees along bank and transportation road	Water requirement in cum/day	EMP cost in Rs.
1	Ghatrohna	Ghatrohna	Parseoni	53 (Part),52,46,45(Part)	Pench	500	60	0.4	3	4240	3-6 m	360	13	4	501	2.44	4,19,100/-
2	Singardip	Singardip	Parseoni	80,81 and 82	Kanhan	550	80	0.3	4.4	4664	3-6 m	250	13	5	480	2.5	3,40,500/-
3	Palora	Palora	Parseoni	43 (Part)	Pench	250	80	0.4	2	2826	3-6 m	260	13	3	378	1.75	2,63,100/-
4	Pipla	Pipla	Parseoni	353 (Part), 354 (Part)	Pench	215	90	0.4	1.93	2734	3-6 m	500	13	2	300	2.2	2,18,500/-
5	Sihora	Sihora	Parseoni	170/1,170/2 (Part)	Kanhan	500	90	0.3	4.5	4770	3-6 m	700	13	5	850	2.5	3,44,500/-
6	Waghoda	Waghoda	Parseoni	127/1 (Part)	Pench	334	120	0.9	4	12746	3-6 m	800	13	7	980	3.1	6,90,200/-
7	Yesamba	Yesamba	Parseoni	207 (Part)	Pench	210	75	0.9	1.57	5008	3-6 m	530	13	4	655	2.3	5,83,900/-
8	Garada	Garada	Parseoni	104(Part)	Pench	400	80	0.7	3.2	7915	3-6 m	720	13	5	840	2.6	7,57,700/-
9	Saholi-A	Saholi	Parseoni	15, 16, 17, 18 & 19 (Part)	Kanhan	500	50	0.8	2.5	7067	3-6 m	370	13	5	585	2.7	3,35,000/-
10	Saholi-B	Saholi	Parseoni	115/2, 112/2, 136/2, 141/2	Kanhan	600	60	1	3.6	12720	3-6 m	800	13	8	920	3.5	6,13,900/-
11	Paradi K	Paradi K	Parseoni	153	Kanhan	450	100	0.8	4.5	12720	3-6 m	750	13	4	890	3.5	5,98,100/-
12	Juni Kamthi	Juni Kamthi	Parseoni	230,240/2(Part)	Kanhan	200	100	0.8	2	5653	3-6 m	680	13	4	799	3	2,18,500/-
13	Riwadi	Riwadi	Saoner	179,180,183,184,&186	Kanhan	450	75	0.4	3.37	4770	3-6 m	900	13	4	1000	3	248500/-
14	Wakodi	Wakodi	Saoner	44 (Part)	Kanhan	500	70	0.4	3.5	4946	3-6 m	580	13	4	760	3	248500/-
15	Ramdongri-B	Ramdongri	Saoner	143 (Part) &144(Part)	Kanhan	400	100	0.3	4	4240	3-6 m	890	13	4	999	3	393950/-
16	Karajghat	Karajghat	Saoner	15(Part)	Kanhan	470	75	0.4	3.52	4982	3-6 m	700	13	3	850	3	390000/-
17	Esapur	Esapur	Saoner	90 (Part),93,94,11	Kanhan	475	80	0.45	3.8	6042	3-6 m	340	13	4	510	3	393950/-

• रेतीघाटांसाठी प्राप्त आवश्यक अनुमती/परवानग्या व गोषवारा.

प्रकल्प प्रवर्तक	जिल्हा खनिकर्म अधिकारी, नागपूर
प्रकल्प स्थिती	नवीन, प्रस्तावित रेती घाट
उत्खनन करावयाचे खनिज	रेती / वाळू
रेतीघाट प्रस्तावित करणारी समिती	मा. तहसीलदार यांच्या अध्यक्षतेखाली नेमलेल्या व भुवैद्यन्यायिक, म.प्र.नि.म. यांचे प्रतिनिधी, जलसंधारण विभागाचे प्रतिनिधी असलेल्या तालुका तांत्रिक समिती
ग्रामपंचायत ना हरकत	ग्रामपंचायतीकडून वाळू निर्गमितीच्या धोरणानुसार प्राप्त
उत्खननाकरिता ठरवून दिलेला कालावधी	दि. १० जून ते ३० सप्टेंबर पर्यंतचा मान्सून कालावधी वगळता जास्तीत जास्त १ वर्ष.

• प्रस्तावित व उत्खनन पध्दत:

रेती उत्खनन टोपले, पावडे द्वारे मजुरांकरवी करण्याचे प्रस्तावित आहे.

अ. मातीचे ढिगारा किंवा मातीचे उत्खनन करता येणार नाही.

ब. रेती उत्खनन टोपले, पावडे द्वारे मजुरांकरवी करण्याचे प्रस्तावित आहे.

क. उचललेली रेती ट्रॅक्टर द्वारे वाहण्याचे प्रस्तावित आहे.

ड. ट्रॅक्टर वगळता कोणतीही अवजड व यांत्रिक मशीनरी उपयोगात आणता येणार नाही.

इ. उत्खननाकरिता ठरवून दिलेला कालावधी हा दि. १०जून ते ३० सप्टेंबर पर्यंतचा मान्सून कालावधी वगळता जास्तीत जास्त १ वर्षाकरिता प्रस्तावित आहे.

•वायू प्रदूषण उपाय योजना

अ. क्र.	प्रदूषणाचे स्रोत	अपेक्षित परिणाम	व्यवस्थापन योजना
१	ट्रान्सपोर्ट रोड/रेती वहन मार्ग	हवा <u>गुणवत्ता/जमिन</u> रास्ता मजबूती रस्त्याचा —हास	<ul style="list-style-type: none"> • वहन मार्गाचे मजबूती करण • वहन मार्गाची देखभाल • ट्रॅक्टर मध्ये मान्यता क्षमतेनुसार खनिज वहन • उत्खनन कालवाधी दरम्यान हवा दर्जा • उत्खनन कालवाधी दरम्यान हवा दर्जा तपासणी
२	ट्रक / ट्रॅक्टर यांचे चलन	हवा दर्जा /गुणवत्ता	<ul style="list-style-type: none"> • मान्यता प्राप्त क्षमते पेक्षा ट्रॅक्टर मध्ये खनिज न भरणे. • रेती वाहन करणा—या ट्रॅक्टर ट्रॉलीज टरपोलिन ने वहन दरम्यान झाकणे. • वाहनांना गती नियंत्रक बसविणे. • रेती घाटावर रेती ट्रॅक्टर मध्ये भरताना इंजिन बंद ठेवणे.
३	रेती घाट व रेती घाट मार्ग	उत्खनन प्रक्रिया	<ul style="list-style-type: none"> • रेतीघाट होलेज मार्गाची वारंवार दुरुस्ती व देखभाल . • कामगारांना डस्ट मास्क देणे. • रेती उत्खनन व वहन दिवसांच करणे.
४	नदी किना—याचे व्यवस्थापन	नदी किना—याची झीज पूर रेषा व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> • नदी किना—यावर झाडे लावणे. • नदी किना—याच्या उतारावर हिरवळ — ग्रास लावणे.

१.	धूळ कन श्वसन विषयी व्यवसाय सुरक्षितता, आरोग्य व सेवा योजना	कामगारांची सुरक्षितता व उत्खनन	<ul style="list-style-type: none"> • कामगारांसाठी पय्यवरण पूरक व सुरक्षित वातावरण तयार करणे. • असे वातावरण व उपाययोजना अमल बजावणीसाठी मान्यता प्राप्त निविदाधारक / ठेकेदार उपाययोजना करेल. • कामगारांना वैयक्तिक संरक्षण उपकरणे प्रदान करण्याचे प्रस्तावित आहे. • कामगारांना आवश्यक प्रशिक्षण देण्याचे प्रस्तावित आहे. • प्रथोमपचार पेटी, पिण्या योग्य पाणी, तात्पुरत्या निवार्याची सोय करण्याचे प्रस्तावित.
----	--	--------------------------------	---

• व्यवसाय, आरोग्य व सेवा योजना

• ध्वनी प्रदूषण

- कामगारांना कांन बुचे देण्याचे प्रस्तावित आहे.
- ट्रॅक्टर / ट्रक व्यतिरिक्त कोणत्याही ध्वनी प्रदूषण करणा—या मशीनरी प्रतिबंधीत आहेत.
- ट्रॅक्टर चे इंजिने रेतीघाटावर रेती भरते वेळेस बंद ठेवण्यात येईल.
- कामगारांना व अभ्यंगताना वैयक्तिक संरक्षक उपकरणे देण्यात येईल.

• वाहतूक व्यवस्थापन

- खनिज वाहतूक करणारे वाहन फॉरेस्ट व महसूल विभागाकडे नोंदणीकृत करणे प्रस्तावित आहे.
- अशा सर्व वाहनाकडे प्रदूषण नियंत्रण प्रमाणपत्र असण्याचे बंधनकारक असेल.
- अशी सर्व वाहने ध्वनी उत्सर्जन व धूळ / इतर उत्सर्जन संबंधी मानक द्वारे उच्च प्रतीच्या देखभाली खाली प्रमाणित असतील.
- असे सर्व वाहनचालक वाहतुकीसंबंधी नियमांचे पालन करण्यास बध्य असतील.
- अशा सर्व वाहनांची गती नियंत्रित केलेली असेल.
- क्षमतेपेक्षा जास्त खनिजाचे वाहन करता येणार नाही.
- खनिज वाहन करणा—या वाहनांचे खनिज टरपोलिन ने झाकण्याचे प्रस्तावित आहे.
- इतर रेती ठेकेदरांसोबत समनव्य साधून रेतीचे वाहन करण्याचे प्रस्तावित आहे जेणेकरून वाहतुकीचा खोळंबा होणार नाही.

• वृक्षारोपण योजना

- मान्सून दरम्यान दि. १० जून ते ३० सप्टेंबर नदी किना—यावर व वाहन मार्गावर झाडे लावण्याचे प्रस्तावित आहे.
- नीम, पिंपळ, करंज, गुलमोहर अशी स्थानिक झाडे लावण्याचे प्रस्तावित आहे.
- मान्य निविदाधारक/रेती ठेकेदार ह्या पर्यावरण व्यवस्थापन योजनेचे टेबल करा. १ अनुसार दिलेल्या व्यवस्थापन अंदाजानुसार क्रियान्वयन करण्याचे प्रस्तावित आहे.
- मान्य निविदाधारक /रेती ठेकेदार सादर पर्यावरण व्यवस्थापन योजना क्रियान्वयनाचा अनुपालन अहवाल जिल्हा खनिकर्म अधिकारी, तत्सम तहसीलदार यांना सादर करेल.
- जिल्हा खनिकर्म अधिकारी / तत्सम तहसीलदार हा पर्यावरण व्यवस्थापन योजनेच्या क्रियान्वयनाची वेळोवेळी खात्री करतील व मा. जिल्हा अधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली समितीला अहवाल वाळू निर्गमिती च्या धोरण मध्ये सुचविल्याप्रमाणे सादर करतील.